

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

§. III. Præcipuæ objectiones solvuntur

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

preceptivam, cui opponitur negligentia, & in-

consultantia. Probatur secundo conclusio: ut enim ostendimus Tractatu sequenti, predestinatio qua est specialis providentia quam Deus habet de electis, in ordine ad vitam eternam, non consistit in actu iudicii antecedente electionem, sed in actu imperii, qui ad illam subsequitur. Quia predestinatio est ordinatio efficax mediatorum, quibus electi vitam eternam infallibiliter consequuntur. Sive, ut ait Augustinus, Est preparatio mediatorum, quibus certissime liberantur quicumque liberantur. Iudicium autem antecedens electionem, etiam ut per illum confirmatum, non est ordinatio efficax mediatorum, sed solum imperium ad ipsam electionem subsequens. Quod ut fiat evidenti.

Notandum est ex D. Thoma 1. 2. quaest. 17. art. 4. voluntatem habere duplicem habitudinem ad finem. Prima est volendi illum: secunda est tendentiam ad ejus consecutionem in re. Prima habitudo terminatur & completur in actu electionis, quo voluntas, supposito iudicio de mediatorum convenientia, & intentione finis, deest media congruentia ad ejus consecutionem. Secunda vero habitudo subsequitur ad primum, & incipit ab actu imperii, quo voluntas in exercitio movetur ad applicandum se, & potentias executivas, ad executionem mediatorum, & consecutionem finis, ut ibidem explicat Cajetanus. Providentia ergo quam Deus habet in salvandi Petrum, non consistit formaliter in electione Petri, nec in electione & approbatione mediatorum congruentium ad salutem consequendam; sed praesuppositis electione & electione, pertinentibus ad primam habitudinem voluntatis ad objectum voluntum, consistit in ordinatione efficaciter illorum, pertinente ad secundam habitudinem, qua voluntas tendit ad consecutionem finis intenti, per executionem mediatorum electorum. Unde non consistit in actu iudicii de medijs eligendis, etiam approbatis per electionem, sed in actu imperii consecuto ad illam. Nam iudicium illud de medijs eligendis, etiam ut approbatis per voluntatem, non habet esse efficaciam, cum non pertineat ad secundam habitudinem voluntatis, ad quam pertinet providentia, ut explicatum est.

§. III.

Principales objectiones solvuntur.

Obijciunt primò Adversarii Damascenus libro 2. fidei cap. 29. sic habet Providentia est voluntas Dei, per quam omnia qua sunt, convenientem determinationem suscipiunt. Augustinus de predest. Sanctorum cap. 5. ait, predestinationem, quae est pars providentiae, esse propositum miserendi: sed propositum est actus voluntatis: Ergo providentia in actu voluntatis consistit.

Respondet ex D. Thoma quaest. 5. de verit. art. 1. ad 1. ex argumentis secundo loco factis, quòd quia in actibus animae, praecedens actus clauditur virtualiter in actu sequenti, & providentia voluntatem supponit, & predestinatio electionem, seu propositum voluntatis divinae; hinc fit quòd Damascenus providentiam per voluntatem, & Augustinus per propositum voluntatis definiant. Non quòd providentia sit actus voluntatis formaliter, & predestinatio propositum; sed vel quia actum voluntatis supponunt, vel quia illum virtualiter claudunt.

Obijciunt secundo: Providentia in Deo est

actus potentiae executivae, nam Deus per potentiam executivam causat effectus providentiae: At potentia executiva in Deo, non est intellectus, sed voluntas, vel aliqua alia potentia virtualiter ab intellectu & voluntate distincta: Ergo providentia non est actus intellectus. Major videtur manifesta, Minor verò probatur. Potentia executiva in Deo, est illa in qua continetur effectus producendus; sicut calor in igne est potentia calefactiva, quia continet calorem producendum: Atqui Deus non continet per intellectum effectus producendos, sed per essentiam & infinitatem: Ergo intellectus in Deo non habet rationem potentiae executivae.

Respondet primò negando Majorem, providentia enim in Deo non consistit formaliter in actu potentiae executivae, quae res à Deo provise executioni mandantur, & extra causas ponuntur: Sed executio & productio effectus provisi, supponit ipsam providentiam, quae essentialiter consistit in actu intellectus practici, antecedente productionem effectus, quo per modum ordinationis & imperii procedit ad executionem. Sicut in nobis actus imperii practici, quo movemus potentias exteriores ad suos actus, non est ipsa actio potentiae exequentis, sed alius actus eam antecedens. Unde D. Thomas hic art. 1. ad 2. docet rationem illam ordinis quae dicitur providentia, esse aeternam; dispositionem verò, seu executionem illius, esse temporalem, & vocari gubernationem.

Respondet secundo, datà Majori, negando Minorem. Nam juxta veriore sententiam quam sequitur D. Thomas infra quaest. 25. art. 1. ad 4. in secunda responsione argumenti, & quam nos etiam Tractatu praecedenti, ut probabilioris elegimus: potentia executiva, tam in Deo, quam in Angelis, est intellectus ut motus à voluntate; distinguitur quae à seipso ut intellectus est, quia ut intellectus, non dependet à voluntate, ut potentia verò executiva ad operandum ad extra, necessarò supponit actum voluntatis applicantis illum ad operationem: quòd non sufficit ad constituendum illum in ratione potentiae distinctae, sicut distinguitur à voluntate, sed est eadè potentia cum diverso respectu. Unde ad probationem in contrarium, dicendū est, quòd Dens continet omnia quae potest producere, per intellectum, tanquam per formam & rationem proximam agendi, per essentiam verò & infinitatem, quasi radicaliter, & remotè.

Tertiò arguunt Adversarii contra tertiam conclusionem. In intellectu creato, respectu executionis actionum liberarum, non datur actus imperii: Ergo nec in divino. Consequentia videtur manifesta, cum de divinis loquendum sit proportionaliter ad humana. Antecedens verò in quo est difficultas, probatur primò. Intentio & electio libera exercetur & fit sine imperio rationis, nam imperium, ut ait D. Thomas 1. 2. quaest. 17. art. 3. est electione posterius: Ergo necessarium non est ad actus liberos eliciendos.

Secundo, Licet intellectus moveat voluntatem quoad specificationem, non tamen quoad exercitium; cum hoc sit proprium voluntatis, quae ut ait D. Thomas 1. 2. quaest. 9. art. 1. movet alias potentias, & intellectum quoad exercitium: Ergo imperium intellectus non est necessarium ad movendum quoad exercitium.

Tertiò, Positā intentione efficaci finis, & electione mediatorum conducentium, voluntas sine

63.

64.

Disp. 3. a. 4.

65.

66.

67.

alio

in Bibli...

- alio actu intellectus, per seipsam sufficit ad eorum executionem: Ergo frustra ponitur alius actus intellectus, qui dicatur imperium, sequens electionem.
68. Quartò, Prædictus actus imperii, prout à Thomistis ponitur, videtur tollere libertatem in actibus imperatis: Ergo relegandus est. Consequentia patet, nam actus imperatus sæpè est actus virtutis, & consequenter liber. Antecedens probatur. Posito efficaci imperio intellectus, voluntas necessariò operatur juxta determinationem imperii: Ergo non liberè.
69. Quintò, Expositione illius actus imperii, sequitur quòd pro actibus imperatis eliciendis nõ sint necessaria virtutes: Sed hoc est absurdum: Ergo talis actus admittendus non est. Sequela Majoris probatur: Virtutes constituuntur in homine, ad determinandum potentias animæ ad actus honestos & rationi conformes: Sed posito imperio, potentia quæ imperatur & applicatur ad agendum, plene determinatur ad operandum: Ergo pro actibus imperatis eliciendis, non erunt necessaria virtutes in potentiis animæ.
70. Sextò, Homo non est sibi subditus, sicut nec alter à seipso: Ergo non sibi imperat, nec habet actum imperii. Consequentia patet, nam imperare pertinet ad superiorem, sicut orare est inferioris: Ergo sicut homo non orat seipsum, quia non est sibi inferior: ita nec sibi imperat, quia non est sibi superior.
71. Denique, Si in intellectu creato daretur actus imperii, ille pertineret ad aliquam ex tribus mētis operationibus, quæ à Philosophis communiter assignantur: Sed ad nullam pertinet; non est enim simplex apprehensio, neque iudicium, neque discursus: Ergo talis actus fictitius est.
72. Respondeo negando Antecedens primi argumenti. Ad cuius primam probationem, Soto lib. 1. de iustitia qu. 1. art. 1. & lib. 7. art. 7. qu. 1. in fine, censet ad eliciendum actum electionis voluntatis, non esse necessarium actum imperii ex parte intellectus, sicut requiritur ad actus potentiarum inferiorum quæ à voluntate moventur, sed satis esse iudicium practicum quod præcedit electionem, Oppositum tamen magis communiter tenent Thomistæ 1. 2. quæst. 17. art. 3. & videtur esse sancti Doctoris ibidem in respons. ad 3. qu. præcedenti art. 4. ubi asserit imperium intellectus præcedere usum, qui est actus voluntatis, usum verò præcedere electionem; voluntas enim utitur etiam seipsa ad eligendum, sicut intellectus ad intelligendum: Ergo multò magis debet præcedere electionem, quæ est posterior usu. Neque oppositum sequitur ex eo quod asserat imperium sequi ad electionem. Pro quo
73. Observandum est ex eodem Doctore Angelico, locis citatis, in actibus voluntatis duplicem ordinem attendi posse: alterum directum, qui competit illis per ordinem ad sua objecta extrinseca, in quo actus electionis præcedit imperium, & imperium usum potentia executivæ. Alterum verò reflexum, quo actus tam intellectus quam voluntatis supra seipsos reflectuntur; voluntas enim vult se velle, sicut intellectus intelligit se intelligere. In isto ergo ordine, actus imperii præcedit actum electionis: nam qui eligit vel vult aliquod objectum, consentit consequenter in electionem, & utitur voluntate ad eligendum, & intellectu ad imperandum volitionem. Unde quando D. Thomas docet imperium sequi ad electionem, loquitur de illis se-
- A cundum ordinem directum, in quo electio objecti extrinseci præcedit actum imperii quod tendit ad ejus affectionem, & executionem. Juxta verò secundum ordinem, imperium præcedit etiam electionem, in dō & intentione, & quemcumque alium actum liberum, quatenus in quolibet voluntas utitur seipsa ad volendum.
- Ad secundam probationem, respondeo intellectum per se non movere voluntatem, neque alias potentias, quoad exercitium, licet possit quoad specificationem: posse autem movere etiã quoad exercitium, ut motum à voluntate, ex cuius actu recipit virtutem ad movendum quoad exercitium, non solum alias potentias inferiores, sed ipsam voluntatem, ut asserit D. Thomas 1. 2. qu. 17. art. 3.
- B Si verò aliquis inquirat, cur voluntas per se non possit se & alias potentias movere quoad exercitium, sine interventu imperii intellectus, cum ex se & in seipsa sit efficax: Respondeo et D. Thoma loco citato art. 3. quod voluntas licet habeat virtutem ad movendum se & alias potentias absolute, non tamen per modum ordinationis, quod est proprium intellectus, cuius est ordinate unum ad aliud: unde cum aliquem actum imperari, sit fieri cum ordine ad aliud imperare non ad voluntatem pertinet immediate, sed ad intellectum, quamvis non per se sumptum, sed ut motum ab ipsa voluntate, ex cuius usu & motione participat virtutem movendi quoad exercitium.
- C Ad tertiam probationem, respondetur negando Antecedens, quia licet uterque illorum actuum sit in suo genere vel ordine efficax, scilicet per modum intentionis & electionis, non tamen proximè & immediatè, sed mediò actu intellectus qui dicitur imperium, ad quem pertinet movere proximè quoad exercitium, per modum intimationis ordinativæ.
- Ad quartam, negatur actum imperii ita determinare voluntatem, ut tollat libertatem; quia prædictus actus etiam efficax, licet inferat necessariò actum imperatum, necessitate consequentiæ, sicut intentio efficax finis, electionem mediè necessariã ad ejus consecutionem; non tamen tollit ejus libertatem, sed exercetur actus imperatus liberè; sicut ipsum imperium, intentio, & electio ex quibus procedit, libera sunt. Negatur ergo Antecedens, ad cuius probationem dicendum: posito imperio efficaci, voluntatem necessariò operari, necessitate secundum quid & consequentiæ, quia non stat unum sine alio: non autem necessitate simpliciter, vel consequentiæ, quæ pugnat cum libertate.
- Ad quintam nego sequi ex prædicto actu imperii non esse necessarias virtutes pro actibus imperatis eliciendis: nam sine illis, neque intellectus imperaret, nec voluntas eligeret, nec moveret intellectum ad imperandum; cum virtus ponitur in intellectu, voluntate, & appetitu, ad eliciendũ actum electionis, ad què sequitur imperium, secundum ordinè directum, ut dictum est.
- Ad sextam, in primis dici potest, quod sicut duplex est prudentia, una politica & regalis, quia Princeps imperat sibi subditis; alia monastica, quæ quis sibi ipsi imperat: ita etiam est duplex imperium, unum politicum, & aliud monasticum. Primum est ad alterum, & inferior em non autem secundum; quia primum est actus prudentiæ politicae, quæ quis alios inferiores gubernat: secundum verò prudentiæ monasticae, quæ quis seipsum regit.

Secundo respondeo, hominem secundum
 unam potentiam esse superiorem respectu al-
 terius; & ita per actum intellectus imperare actus
 potentiarum exteriorum. Nec obstat non posse
 potentiarum orare, quia oratio est actus superioris
 seipsum orare, scilicet intellectus. Et licet superior sit
 potentia, respectu aliarum potentiarum,
 modo explicato, respectu tamen intellectus, non habet aliam po-
 tentiam cui subiciatur per actum orationis; unde
 non seipsum orat, bene tamen sibi imperat.
 Ad ultimam probationem multi respondent
 ad hunc imperii pertinere ad secundam operatio-
 nem intellectus, quae dicitur compositio; quia
 imperium fit per modum motionis denuntiati-
 va, ut ait D. Thomas 1.2. qu. 17. citat art. 1. ad 1.
 Sed adhuc responderetur cum Magistro Soto,
 cum D. Thoma 2.2. qu. 83. art. 1. ad 3.
 quod operationes quae a Philosophis com-
 muniter assignantur, pertinent ad intellectum
 speculativum; ad practicum vero pertinere alios
 distinctos, quales sunt oratio, & impe-
 rium. De quo in Tractatu de actibus humanis.
 Obiicit ultimum: Adhuc admisso actu imperii
 in nobis, non debet admitti in Deo: Ergo in eo
 non consistit formaliter divina providentia.
 Consequentia patet, Antecedens probatur.
 Prædictus actus imperii in nobis admittitur, ad
 movendam voluntatem, & alias potentias, quo-
 ad executionem suorum actuum: Sed propter
 hoc non potest in Deo admitti, quia in Deo, nec
 voluntas, nec alia potentia est mobilis, cum sit
 actus purus: Ergo adhuc admisso actu imperii
 in nobis, non debet in Deo admitti.
 Confirmatur: Si in intellectu divino daretur
 talis actus imperii, vel ille pertineret, ad scien-
 tiam simplicis intelligentiae, vel ad scientiam
 visionis: Sed ad neutram pertinet: non quidem
 ad primam, cum scientia simplicis intelligentiae
 antecedat decretum, & sit naturalis, & necessa-
 ria; imperium vero sit actus liber, & supponat
 voluntatis electionem, & motionem. Nec ad
 secundam, quia actus imperii est efficacax, & pro-
 ducit creaturas ad extra: scientia autem visionis
 est pure speculativa, nec causat res, sed potius
 illas presupponit & contemplatur ut presentes
 & existentes, vel in mensura propria, vel in men-
 sura superiori eternitatis: Ergo in intellectu di-
 vino non datur talis actus imperii.
 Ad objectionem respondeo negando Ante-
 cedens, ad cuius probationem dicendum est,
 actum imperii non poni in Deo, sicut in nobis,
 ad movendam & applicandam potentiam exe-
 cutivam ad operandum ad extra (quia ut osten-
 dimus in Tractatu de scientia Dei, non datur in
 Deo aliqua potentia executiva, virtualiter ab
 intellectu & voluntate distincta) sed talem
 actum immediate dirigat ipsas creaturas, &
 earum productionem imperare; juxta illud Ge-
 nesis 1. Fiat lux, & facta est lux. Et Psal. 148. Ipse di-
 cit, & facta sunt, ipse mandavit, & creata sunt. Qua-
 re mobilitas & subjectio non se tenet ex parte
 Dei, sed creaturarum quae fiunt, quae licet insen-
 sibilis sint & inanimatae, audiunt tamen impe-
 rium creatoris, & illi obediunt. Unde Job 38.
 Deus dixit mari: Vsq; huc venies, & ibi confringes
 tumentes fluctus tuos. Et Matth. 8. Christus impe-
 ravit ventis & mari. Ex quo loco intelligimus (inquit
 Hieronymus) quod omnes creatura sentiunt Crea-
 torem imperantem, non errore haereticorum qui
 omnia putant animata, sed majestate conditoris,
 Tom. I.

cui sensibilia sunt, quae apud nos sunt insensibilia.
 Ad confirmationem respondeo cum Gonzale 85;
 hic disp. 65. & cum Alvare lib. 1. responfionum
 cap. 6. actum imperii quo Deus imperat creatu-
 rarum productionem, vel illas in suos fines or-
 dinat, pertinere ad scientiam visionis, ut appro-
 bationis est, id est quatenus connotat liberum
 divinae voluntatis decretum, per quod ad pro-
 ductionem rerum movetur & applicatur. Quae
 solutio & doctrina sumitur ex D. Thoma supra
 quæst. 14. art. 8. in fine, ubi ait: *Scientiam Dei esse
 causam rerum, secundum quod habet voluntatem con-
 junctam, & prout consuevit nominari scientia appro-
 bationis.* Unde ad probationem in contrarium,
 dicendum est, scientiam visionis, ut approbatio-
 nis est, & mota ac applicata per liberum divinae
 voluntatis decretum, esse eminenti modo spe-
 culativam & practicam; ac proinde non esse
 causatam vel mensuratam à rebus, sed potius il-
 larum causam, regulam, ac mensuram, ut præ-
 cedenti Tractatu ostensum est.
 Quarunt hic aliqui, an ad rationem provi-
 dentiae sufficiat ordinatio rerum in finem, vel
 etiã requiratur actualis ipsius finis consecutio?
 Respondeo duplicem à Theologis solere di-
 stingui in Deo providentiam: Alteram quae præ-
 supponit solam voluntatem antecedentem fi-
 nis, & quae generalis appellatur. Alteram quae
 supponit voluntatem consequentem illius, &
 quae dicitur providentia specialis, seu prædesti-
 nativa. Si ergo de hac posteriori providentia sit
 sermo, certum est illam importare non solum
 ordinationem in finem, sed etiam actualem &
 infallibilem ipsius finis consecutionem. Sicut
 de priori sit quæstio, dicendum est cum
 Gonzale, Marco à Serra, & pluribus aliis Tho-
 mistis, illam importare solum ordinationem rerum
 in finem, non vero actualem ipsius finis
 consecutionem: quia de ratione generalis pro-
 visoris est, ita ordinare res in finem, ut tamen
 velit, aut permittat, aliquas ab illo deficere, &
 illum non consequi. Unde D. Thomas de verit.
 quæst. 6. art. 1. *In qualibet ordinatione ad finem, est
 duo considerare, scilicet ipsum ordinem, & exitum vel
 eventum ordinis; non enim omnia quae ad finem ordi-
 nantur, finem consequuntur. Providentia ergo ordinis in
 finem respicit tantum, unde per Dei providentiam om-
 nes homines ad beatitudinem ordinantur. Sed præde-
 stinatio respicit etiam exitum, vel eventum ordinis, un-
 de non est nisi eorum qui gloriam consequuntur.* Idem
 docet in 1. dist. 4. quæst. 1. art. 2. ubi distinguit
 providentiam generalem à prædestinatione, in
 eo quod providentia respicit ordinem ad finem,
 non tamen eventum ordinis; prædestinatio vero
 utrumque respicit, & ideo non est nisi de illis
 qui consequuntur gloriam.
 Confirmatur: Providentia non habet majore
 rem efficaciam circa finem, vel ejus assecutio-
 nem, quam voluntas ex qua procedit, cum tota
 efficacia providentiae sumatur ab efficacia vo-
 luntatis: Sed voluntas antecedens, ex qua procedit
 providentia generalis quam Deus habet de
 omnium hominum salute, non semper est effi-
 cax respectu assecutionis finis, cum de facto om-
 nes homines salutem non consequantur: Ergo
 nec generalis providentia ordinis supernaturalis.
 Advertendum est tamen, duplicem debere di-
 stingui finem, unum particularem à creatura in-
 tentum, & alium generalem qui intenditur ab ip-
 so providore universali. Licet ergo ad providen-
 tiam

Dist. 3. a. 3. 86.

87.

88.

tiam generalem ordinis supernaturalis, non pertinet adsecutio finis particularis ipsius creaturæ rationalis, qui est vita æterna; ad illam tamen pertinet adsecutio finis generalis ipsius provisoris, qui est manifestatio suorum attributorum, & ostensio suæ iustitiæ. Quare D. Thomas supra quæst. 19. art. 6. docet quod *Sum voluntas Dei sit universalis causa omnium rerum, impossibile est quod divina voluntas suum effectum non consequatur. Unde quod recedere videtur à divina voluntate, secundum unum ordinem, relabitur in ipsam, secundum alium. Sicut peccator qui quantum est in se recedit à divina voluntate peccando, incidit in ordinem divine voluntatis, dum per ejus iustitiam punitur.*

§. III.

Corollaria præcedentis doctrinæ.

89. **E**X dictis colliges primò, providentiam Dei ab ejus scientia practica distingui, per hoc quod scientia practica est de fine & medijs; providentia autem solum de medijs, quatenus ordinantur ad finem. Ita expressè docet D. Thomas quæst. 5. de verit. art. 1. in corp. his verbis: *Scientia communiter se habet ad cognitionem finis, & eorum quæ sunt ad finem; per scientiam enim Deus scit se & creaturas, sed providentia pertinet tantum ad cognitionem eorum quæ sunt ad finem, secundum quod ordinantur in finem,*

90. Colliges secundò, Dei providentiam ab ejus arte distingui. Ita idem S. Doctor ibidem in respons. ad 9. ubi ait: *In rebus potest considerari duplex ordo, unus secundum quod egrediuntur à principio, alius secundum quod ordinantur ad finem.* Et subdit, quod ars respicit res productas primo modo, & secundum quod egrediuntur à principio, & inter se invicem collocantur; artifex enim ex vi artis diversimodè collocat partes ædificii: providentia autem illas respicit secundo modo, & importat ordinem rerum secundum quod ordinantur in finem. Et in corpore ejusdem articuli docet quod ars est recta ratio factibilium, id est eorum quæ ab agente procedunt in extraneam materiam v.g. scammum & domum: prudentia autem est recta ratio agibilium, quæ sunt actus non progredientes ad extraneam materiam, sed perficientes ipsam agentem, sicut castè vivere, & patienter se habere. Unde cum agibilia à factibilibus differant, manifestum est, prudentiam in Deo ab ejus arte distingui, & consequenter providentiam quæ est pars prudentiæ.

Addo quod perfectio artis consistit in judicando, perfectio autem prudentiæ, in imperando, ut docet idem S. Doctor 2.2. quæst. 47. art. 8. & probat à signo: nam melior artifex reputatur qui volens peccat in arte, voluntariè devians à judicio quod habet de artefacto faciendo, quam qui nolens peccat ex defectu judicii. In prudentia autem è converso contingit, est enim imprudentior qui voluntariè peccat ab arte devians, habens scientiam & judicium perfectum, quam qui nolens peccat ob imperitiam artis, eò quod ille deficiat in imperio, iste verò in judicio: quæ doctrina est Philosophi 6. Ethic. cap. 3.

91. Colliges tertio, Dei providentiam non esse idem ac legem æternam in quo decipiuntur quidam ex nostris Thomistis, qui oppositum sentiunt: nam D. Thomas quæst. 5. de verit. art. 1. ad 6. expressè docet, quod providentia in Deo propriè non nominat legem æternam, sed aliquid consequens ad illam: quod probat, quia lex æter-

na consideratur in Deo, sicut in nobis accipiuntur principia operabilium, ex quibus ad consiliandum, eligendum, & imperandum procedimus: Ergo sicut principia operabilium naturaliter nota, non sunt in nobis providentia, aut prudentia, sed principium illius; non aliter ac principia speculabilia non sunt scientia; sed scientia causa: ita lex æterna in Deo non est prudentia, aut providentia formaliter, sed principium illius: unde colligit D. Thomas effectus providentiæ attribui legi æternæ, tanquam ejus principio. Ubi est advertendum, loqui D. Thomam de lege æterna, secundum quod est ratio gubernationis rerum five rationalium five irrationalium: in qua acceptione verissima est ejus doctrina, & discrimen statutum, sic intelligendum, quod sicut lex in nobis tradit regulas in generalibus, v.g. diligendum esse Deum, parentes honorandos, &c. juxta quas regulas prudentia hinc nunc colligit esse operandum. Ita lex æterna in Deo tradit generales regulas, v.g. lapidem deorsum, ignem sursum inclinari; providentia verò juxta illas regulas de motibus illorum in particulari disponit, & ideo providentia legem æternam habet pro principio.

Confirmatur: Lex æterna, ut est propriè lex, non est Deo imposita, sed creaturis; nec consistit in imperio monastico respiciente actionem Dei, sed in imperio regali subditos respiciente, in docent Theologi cum eodem S. Doctore 1.2. quæst. 93. At providentia consistit in imperio monastico, & immediatè respicit actum Dilectum, qui dicitur usus, & mediatè executionem, ut constabit ex dicendis in Tractatu de prædestinatione. Non ergo sunt idem formalitè providentia, & lex æterna.

Colliges quartò, providentiam distingui ab ideis divinis. Ita etiam S. Thomas loco citato de verit. in resp. ad 1. ubi ait: *In re creata duo possunt considerari: scilicet ipsa species ejus absolute, & eò ejus ad finem, & utriusque forma præcæsit in Deo. Forma ergo exemplaris rei secundum suam speciem absolute, est idea; sed forma rei secundum quod est ordinata in finem, est providentia.* Et subdit: *Quamvis idea possit pertinere ad speculativam cognitionem aliquo modo, tamen providentia tantum ad practicam pertinet, eò quod importat ordinem ad finem.* Et in hac parte quæst. 15. art. 2. ad 2. docet quod idea ab arte distinguitur, quia hæc significatur ut quo Deus intelligit, idea verò ut quod intelligitur: Artem autem providentia significatur ut quo Deus practice intelligit: Ergo illa etiam à divinis ideis virtualitè distinguitur.

Colliges ultimò, Dei providentiam distingui virtualitè, saltem inadæquatè, à potentia Dei executiva, quæ res ad extra producit.

92. Probatur: Potentia Dei executiva est scientia ejus practica, seu approbationis, producens res ad extra per actum imperii, ut ostendimus Tractatu præcedenti: Sed providentia Dei, ut jam vidimus ex D. Thoma, virtualitè, saltem inadæquatè, distinguitur ab ejus scientia practica: Ergo & ab ejus potentia executiva. Dixi, saltem inadæquatè, quia actus imperii quo Deus res ad extra producit, duo munus inadæquata includit, scilicet munus dirigendi, & exequendi; & sub prima ratione pertinet ad providentiam, quæ habet res dirigere seu ordinare in finem; sub alia spectat ad scientiam Dei practicam, quæ in Deo habet rationem